הִלְכוֹת בְּרָכוֹת הוֹדָאוֹת סִימָן רכ רכא

(ו) תַּעֲנִית לְבַטֵּל חֲלוֹם רָע, (ז) כְּאֵשׁ לִנְעָרָת. הַגָּהּ: וְדַוְקָא בּוֹ בַּיּוֹם, וַאֲפִלּוּ בְּשַׁבָּת, וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן רפ״ח (סמ״פים ז-ה):

רכא בְּרָכַת הוֹדָאַת הַגְּשָׁמִים. ובו ב׳ סְעִיפִים:

א (א) * אִם הָיוּ בְּצַעַר מֵחֲמַת עֲצִירַת גְּשָׁמִים וְיָרְדוּ גְּשָׁמִים, * מְבָרְכִים עֲלֵיהֶם אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא יָרְדוּ עֲדַיִן כְּדֵי רְבִיעָה, ב מִשֶּׁיְּרְדוּ כָּל כָּךְ שֶׁרַבּוּ עַל הָאָרֶץ ג שֶׁיַּעֲלוּ (עֲלֵיהֶם) אֲבַעְבּוּעוֹת מִן הַמָּטָר וְיִלְכוּ זֶה לִקְרַאת זֶה. הַגָּהּ: וּמֵה שֶׁאֵין אָנוּ נוֹהֲגִים בַּזְּמַן הַזֶּה בִּבְרָכַת הַגְּשָׁמִים, מִשּׁוּם דְּמִדִּינוֹת אֵלּוּ תְּדִירִים בִּגְשָׁמִים (ב) וְאֵינָן נֶעֱצָרִין (ס) כָּל כָּךְ ((סמ״ג) [סמ״ק] (מהו קנ״ל כרכות נקשות והתלמוד) וראגור (סי׳ שיט) וכל בו (סי׳ פז)):

ב ד וּמַה מְּבָרֵךְ, אִם אֵין לוֹ שָׂדֶה אוֹמֵר מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ ה׳ אֱלֹהֵינוּ עַל כָּל טִפָּה וְטִפָּה שֶׁהוֹרַדְתָּ לָנוּ וְאִלּוּ פִינוּ מָלֵא שִׁירָה כַּיָּם וְכוּ׳, עַד הֵן הֵם יוֹדוּ וִיבָרְכוּ אֶת שִׁמְךָ מַלְכֵּנוּ, וְחוֹתֵם בָּרוּךְ אַתָּה ה׳ אֵל (ג) רב הַהוֹדָאוֹת. וְאִם יֵשׁ לוֹ שָׂדֶה (ג) (ד) בְּשֶׁתְּפוּת עִם אַחֵר, מְבָרֵךְ

א בֵּית יוֹסֵף (ד״ה בפרק הרואה) מִדְּבָרֵי הַכֹּל בּוֹ (סי׳ פז). ב בְּרָכוֹת נ״ט (ע״ב) וְתַעֲנִית ו׳ (ע״ב). ג לְפֵרוּשׁ רַמְב״ם בְּפֶרֶק ו׳ מֵהִלְכוֹת בְּרָכוֹת (ה״י) וְהָרַ״ן (תענית ב. ד״ה א״ר אבהו). ד שָׁם בְּבְרָכוֹת וְשָׁם בְּתַעֲנִית.

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

וְסוֹפֵי תֵבוֹת לְךָ אֶכל בְּשִׂמְחָה, כַּלָּה, דְּצַדָּה הוּא שִׂמְחָה כַּלָּה, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ:

בֵּאוּר הַגְּרָ״א

א (ס) כָּל כָּךְ. וְכָתַב בֵּית יוֹסֵף (ד״ה ואם יש) דְּהָא פְּשִׁיטָא שֶׁאֲפִלּוּ בְּאוֹתָן אַרְצוֹת שֶׁרְגִילִין בְּמָטָר, אִם נֶעֱצְרוּ הַגְּשָׁמִים וְהָיָה הָעוֹלָם בְּצַעַר וְאַחַר כָּךְ יָרְדוּ גְּשָׁמִים, שַׁפִּיר לְבָרְכָךְ. אִם רוֹאֶה נִילוּס בְּשָׁהוּא קָטָן וְרוֹאֵהוּ בִּזְמַן שֶׁהוּא גָּדוֹל וְשָׁמֵחַ בִּרְאוֹתוֹ, מְבָרֵךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ אֲפִלּוּ אֵין לוֹ קַרְקַע, אֲבָל הָרוֹאֶה בְּכָל יוֹם לֹא יְבָרֵךְ, עַיֵּן בְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגה״ט): **ב** (ג) בְּשֶׁתְּפוּת. אֲפִלּוּ בְּשֶׁתְּפוּת אִשְׁתּוֹ וּבָנָיו. הֲלָכוֹת קְטַנּוֹת חֵלֶק א׳ סִימָן קצ״ו (ע״ש), וְכֵן כָּתַב הַשַּׁ״ךְ, וְהַמְּגַן אַבְרָהָם (סק״א) חוֹלֵק עָלָיו עַיֵּן שָׁם.

בֵּאוּר הַלָּכָה

א * אִם הָיוּ בְּצַעַר וְכוּ׳. הָרַמְב״ם בְּפֶרֶק ו׳ מֵהִלְכוֹת בְּרָכוֹת (ה״ה) סָתַם וְלֹא הִזְכִּיר אִם הָיוּ בְּצַעַר, וּמִכָּל מָקוֹם מִסְתַּבְּרָא לְכְאוֹרָה דְּגַם הוּא מוֹדֶה דְּדַוְקָא בְּאֹפֶן זֶה, דְּהָא בְּמִשְׁנָה (נד.) אֵיתָא עַל הַגְּשָׁמִים וְעַל בְּשׂוֹרוֹת טוֹבוֹת וְכוּ׳, וְאֵיתָא בַּגְּמָרָא (נט:) דִּבְרֵישָׁא מַיְירֵי דְּחָזֵי מֻחְזֵי, דְּאִי שָׁמַע מִשְׁמַע שֶׁיָּרְדוּ גְּשָׁמִים הֵינוּ בְּשׂוֹרוֹת טוֹבוֹת, וּבְרֵישָׁא מִסְתַּבְּרָא דִּכְשׁוֹרָה טוֹבָה לֹא נִקְרָא רַק כְּשֶׁהֵיוּ בְּצַעַר מִתְּחִלָּה, וְאִם כֵּן מַה שֶּׁאָמְרָה הַמִּשְׁנָה עַל הַגְּשָׁמִים נְמִי מַיְירֵי בְּאֹפֶן זֶה דַּוְקָא. וּלְפִי זֶה גַּם הָרַמְב״ם מוֹדֶה לְדִבְרֵי הַגָּ״ה שֶׁכְּתַבְנוּ, וּמַה שֶּׁלֹּא הִזְכִּיר הָרַמְב״ם בְּפֵרוּשׁ אִם הָיוּ בְּצַעַר, מִשּׁוּם דְּאֵין דַּרְכּוֹ לִכְתֹּב דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מְפֹרָשׁ בַּתַּלְמוּד, וְגַם דִּבְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְחִבְּרוֹתֶיהָ שֶׁמְּצוּי שָׁם יֶשׁ גְּדוֹל וַעֲצִירָה רַבָּה עַד שֶׁצְּרִיכִים רַחֲמִים עַל הַמָּטָר וְאֵין הַמָּטָר בָּא רַק לִפְרָקִים בְּוַדַּאי יֵשׁ שִׁמְחָה רַבָּה כְּשֶׁיּוֹרֵד מָטָר וּצְרִיכִין לְהוֹדוֹת עַל זֶה. וְאָפְשָׁר עוֹד לוֹמַר דְּגַם הַמַּחֲבֵר מוֹדֶה לָזֶה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְנָקַט לְשׁוֹן זֶה מִשּׁוּם דְּרָצָה לְרַמֵּז דְּבְמִדִּינוֹת שֶׁהֵם תְּדִירִין בְּגִשְׁמִים לֹא יְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַגְּשָׁמִים רַק כְּשֶׁהֵיוּ בְּצַעַר מִתְּחִלָּה מַחֲמַת עֲצִירוּתוֹ וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב בַּהַגָּ״ה, אֲבָל בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֲפִלּוּ בְּסִתְמָא הוּא בְּכְלָל זֶה, שֶׁשָּׁם כָּל אֶחָד מְצַפֶּה וּמַמְתִּין עַל עֵת הַגְּשָׁמִים-וּמְצַטָּעֵר עַל הָעִדּוּרוֹ וְשָׁמַח מְאֹד בִּירִידָתוֹ. וְרָאִיתִי בְּסִפְרֵי מִגְדִּים (מש״ז סק״א) שֶׁכָּתַב לְמִילְתָא דְּפִשִׁיטָא דַּאֲפִלּוּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁהַשָּׁנִים מְסֻדָּרוֹת אֵין לְבָרֵךְ עַל הַגְּשָׁמִים, וְלַעֲנִיוּת דַּעְתִּי דָּבָר זֶה צָרִיךְ עִיּוּן גָּדוֹל לְדִינָא [וּמַה שֶּׁכָּתַב בְּבֵית יוֹסֵף (ד״ה ואם יש), וּמִשְׁמַע דַּאֲתָא לְאַשְׁמוּעִינַן דְּכְשֶׁהַשָּׁנִים מְסֻדָּרוֹת אֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם, אֲחוֹרֵי לְאֶרֶץ קָאֵי, וּפְרוּשֵׁי קָמְפְרֵשׁ הַבַּיִת יוֹסֵף עַל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, [דְּ]לֹא הָוֶה לֵיהּ לוֹמַר וּמִשְׁמַע דַּאֲתָא לְאַשְׁמוּעִינַן, דְּהָא הַכְּלָבוֹ אַפּוֹדִינוֹתֵינוּ שֶׁבְּחוּץ לָאָרֶץ קָאֵי, וַהֲוָה לֵיהּ לוֹמַר וּמִינַּהּ שְׁמָעִינַן דִּכְשֶׁהַשָּׁנִים מְסֻדָּרוֹת אֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ, וְכַד דָּיְיקַת הֵיטֵב בְּדִבְרֵי הַכְּלָבוֹ תִּמְצָא כְּדְבָרֵינוּ], שֶׁלֹּא נִמְצָא זֶה בְּשׁוּם פּוֹסֵק, אַחַר כָּךְ מָצָאתִי בְּאֵלִיָּה רַבָּה (סק״א) שֶׁהוּא כָּתַב דְּבְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל צָרִיךְ עִיּוּן לְדִינָא, וְעַל כֵּן נִרְאֶה דְּיִכְרַךְ בִּלֹא שֵׁם וּמַלְכוּת:

* מְבָרְכִים עֲלֵיהֶם וְכוּ׳ מֻשְׁיָּרְדוּ כָּל כָּךְ וְכוּ׳. הוּא הַשִּׁעוּר דְּמִשְׁיָצָא חִתָּן לִקְרַאת כַּלָּה הָאָמוּר בַּגְּמָרָא (נט:). וְהִנֵּה מִדִּבְרֵי הַמְחַבֵּר מוּכָח דְּכָל מַה שֶּׁאָמַר בְּסָעִיף ב׳ הוּא אֲפִלּוּ אִם לֹא יָרַד רַק כְּשִׁעוּר זֶה, וְכֵן מוּכָח גַּם כֵּן בְּטוּר, אָכֵן בַּגְּמָרָא (שם) מַשְׁמַע דִּבְרֹכַת הַשּׁוֹב וְהַמֵּטִיב אֵין לְבָרֵךְ רַק כְּשֶׁאָתָא טוּבָא, וְהוּא יוֹתֵר מִשִּׁעוּר זֶה הַמְבֹאָר בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ כִּדְמוּכָח שָׁם בְּרֹ״שׁ דִּבּוּר הַמַּתְחִיל דַּאֲתָא פּוּרְתָּא, וְצָרִיךְ עִיּוּן עַל הָרִי״ף (מג:) וְהָרֹא״שׁ (פ״ט סי׳ טו) שֶׁהִשְׁמִיטוּ תֵּרוּץ זֶה, וּתְהִי דְּבִרְכַת מוֹדִים יֵשׁ לְבָרֵךְ אֲפִלּוּ אָתָא פּוּרְתָּא דְּהֵינוּ מִשְׁיָצָא חִתָּן וְכוּ׳ [וּמַה שֶּׁתֵּרֵץ הַגְּמָרָא וְאִיבָּעֵית אֵימָא אֵידִי וְאֵידִי דַּאֲתָא טוּבָא, הֵינוּ אַף דַּאֲתָא טוּבָא שֶׁיָּךְ גַּם כֵּן בִּרְכַת מוֹדִים], עַל כָּל פָּנִים בִּרְכַת הַשּׁוֹב וְהַמֵּטִיב אֵין לְבָרֵךְ רַק בְּדַאֲתָא טוּבָא כֵּיוָן לְתֵירוּצָא קַמָּא וּכְיָן לְתֵירוּצָא בָּתְרָא. אַחַר כָּךְ מָצָאתִי בְּצֵל״ח (נט: ד״ה שם הא) שֶׁהִקְשָׁה גַּם כֵּן קוּשְׁיָא זוֹ עַל הָרִי״ף וְהָרֹא״שׁ [וּמַה שֶּׁכָּתַב שָׁם בְּדֵין ה׳ יָרְדוּ גְּשָׁמִים רַבִּים, לְהוֹרוֹת דְּצָרִיךְ לִבְרֹכַת הַשּׁוֹב וְהַמֵּטִיב יוֹתֵר מִשִּׁעוּר זֶה דְּמִשְׁיָצָא חִתָּן וְכוּ׳ וְדִלְא כִּפְסַק הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ, לֹא נְהִירָא כְּלָל, דְּגֵאֳמַת הָרַמְב״ם הוּא רַק עַל מַה שֶּׁכָּתַב שָׁם אַחַר כָּךְ בְּדִין ו׳ מִשְּׁיִרְבּוּ הַמַּיִם עַל הָאָרֶץ, וְעַיֵּן שָׁם הֵיטֵב דְּמוּכָח מֵחֲתִינָתוֹ וְזֶה נִקְרָא לְהָרַמְב״ם יָרְדוּ גְּשָׁמִים רַבִּים]. וּכְסָפֵר בִּרְכַת רֹאשׁ (שם ד״ה שם הא) הִקְשָׁה גַּם כֵּן קוּשְׁיָא זוֹ וְחִדֵּשׁ בָּזֶה מִילְתָא חֲדָתָא וְהָרֹא״שׁ מְפָרְשִׁים הַסּוּגְיָא הָכָךְ מִפֵּרוּשׁ רַשִּׁ״י, דְּהָרִי״ף וְהָרֹא״שׁ (שם) מְפָרֵשׁ בְּתֵירוּצָא קַמָּא דַּאֲתָא פּוּרְתָּא הֵינוּ מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ דְּמִבָּרְכִין [עַל] שִׁעוּר זֶה [דְּ]מִשְׁיָצָא חִתָּן, וְאִם כֵּן עַל כָּרְחָךְ דַּאֲתָא טוּבָא הֵינוּ יוֹתֵר מִשִּׁעוּר זֶה, וְהֵם יְפָרְשׁוּ דַּאֲתָא טוּבָא שִׁעוּר דְּמִשְׁיָצָא חִתָּן דְּמִבָּרְכִין עָלָיו בְּרוֹב הַהוֹדָאוֹת וְהֵינוּ בְּרִבּוּי הַהוֹדָאוֹת עַל גֶּשֶׁם רַב כָּזֶה וְנוֹתֵן הוֹדָאָה עַל כָּל טִפָּה וְטִפָּה שֶׁבּוֹ, וַאֲתָא פּוּרְתָּא הֵינוּ פָּחוֹת מִשִּׁעוּר זֶה שְׁמְּבָרְכִין עָלָיו בְּרֹכַת הַשּׁוֹב וְהַמֵּטִיב, וְזֶהוּ לְתֵירוּצָא קַמָּא, וּלְתֵירוּצָא בָּתְרָא מִשִּׁעוּר זֶה אֵין לְבָרֵךְ כְּלָל, וְהֵכִי נָקְטִינַן, וּלְהֵכִי יָפָה עָשׂוּ שֶׁהִשְׁמִיטוּ כָּל זֶה, וְכָתַב הָרִי״ף (שם) כִּדְכָתְבִינַן בְּתַעֲנִית (כ.) וְשָׁם מְבֹאָר הַשִּׁעוּר דְּמִשְׁיָצָא חִתָּן וְכוּ׳, וְהִשְׁוּוּ הָרִי״ף וְהָרֹא״שׁ כָּל הַבְּרָכוֹת בַּחֲדָא גַּוְנֵי

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

עֲבָרוֹת וּמַנִּיקוֹת אֵין לְהוֹרוֹת לָהֶם לְהִתְעַנּוֹת, רַק יִפְּדוּ בְּמָמוֹן וַפְּרִי מִגְדִּים] [א״א סק״ג]: (ו) תַּעֲנִית. אֲבָל דַּוְקָא כְּשֶׁעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה עִמּוֹ, כִּי הַתַּעֲנִית מוֹעִיל כְּמוֹ קָרְבָּן לְחַטָּא, מַה קָּרְבָּן אֵינוֹ מוֹעִיל בְּלִי תְּשׁוּבָה שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כא כז) זֶבַח רְשָׁעִים תּוֹעֲבָה׳ אַף תַּעֲנִית חֲלוֹם וְכוּ׳ [סֵפֶר חֲסִידִים (סי׳ רכו)]: (ז) כְּאֵשׁ לִנְעָרָת. וּמִכָּל מָקוֹם (ו) אֵין מְחַיֵּב לְהִתְעַנּוֹת אֶלָּא רְשׁוּת:

א (א) אִם הָיוּ בְּצַעַר. אֲפִלּוּ דְּבָאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁמְּצוּי שָׁם יֹבֶשׁ גָּדוֹל וּכְשֶׁבָּא עַת הַגְּשָׁמִים וְהַגֶּשֶׁם יוֹרֵד בִּזְמַנּוֹ כָּל אֶחָד שָׂמֵחַ בּוֹ, אֲפִלּוּ בְּסִתְמָא צָרִיךְ לְבָרֵךְ בְּפַעַם רִאשׁוֹן כְּשֶׁיּוֹרֵד, וְנָקַט לָשׁוֹן זֶה לַאֲפוּקֵי אִם יוֹרֵד עוֹד הַפַּעַם לְמָחָר וּלְיוֹמָא אָחֳרָא, וּמִפְּרֵי מִגְדִּים (מש״ז סק״א) מַשְׁמַע דַּאֲפִלּוּ בְּפַעַם רִאשׁוֹן אֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ כְּשֶׁהַשָּׁנִים מְסֻדָּרוֹת כְּתִקּוּנָן, וְצַיֵּן בְּבֵאוּר הַלָּכָה (ד״ה אם היו): (ב) וְאֵינָן נֶעֱצָרִין כָּל כָּךְ. רְצוֹנוֹ לוֹמַר וְאֵין לָהֶם שִׁמְחָה בִּירִידַת הַגְּשָׁמִים, וְאֵין הָכִי נַמִּי אֲפִלּוּ בְּאוֹתָן אַרְצוֹת שֶׁרְגִילִין בְּמָטָר (ס) אִם נֶעֱצְרוּ הַגְּשָׁמִים וְהָיָה הָעוֹלָם בְּצַעַר וְאַחַר כָּךְ יָרְדוּ גְּשָׁמִים, שָׁצָרִיךְ לְבָרֵךְ: ב (ג) רב הַהוֹדָאוֹת. רְצוֹנוֹ לוֹמַר בְּרִבּוּי הַהוֹדָאוֹת: (ד) בְּשֻׁתָּפוּת וְכוּ׳ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב. שֶׁהַטִּיב לוֹ וְגַם לַאֲחֵרִים עִמּוֹ דְּהֵינוּ לְהַשָּׁתָּף, וּמִשְׁמַע בְּהָרַבֵּה (ג) אֲחֵרוֹנִים דַּאֲפִלּוּ אִם יֵשׁ לוֹ רַק אִשָּׁה וּבָנִים הֵם גַּם כֵּן

שַׁעַר הַצִּיּוּן

ב (ו) רַשְׁבָּ״א (בחשובה ח״א סי׳ קלב):

א (ס) בֵּית יוֹסֵף (ד״ה ואם יש) וּלְבוּשׁ וְטַ״ז (סק״א) וְחַיֵּי אָדָם (ח״א כלל סה ס״ז) וְכֵן מַשְׁמַע דַּעַת הַגְּרָ״א בְּבֵאוּרוֹ, דְּלֹא כְּעוֹלַת תָּמִיד (סק״א) וְנַחֲלַת צְבִי (סק״א): **ב** (ג) הֲלָכוֹת קְטַנּוֹת (ע״י ח״א סי׳ קצו) וְהַשַּׁ״ךְ וְכֵן הִסְכִּים הָאֱלִיָּה רַבָּה (סק״ג), דְּלֹא כְּמָגֵן אַבְרָהָם (סק״א). וְעַיֵּן שָׁם (בא״ר) שֶׁצָּרַךְ לָזֶה מִשּׁוּם דְּדַעַת הָרַבָּה רִאשׁוֹנִים, הֲלֹא הַמָּה רַשַּׁ״י (נט: ד״ה ה״ג והתנן) וְהָרֹא״שׁ (פ״ט סי׳ טו) וְהָרַשְׁבָּ״א (שם ד״ה והא דאמרינן)

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

הִלְכוֹת בְּרָכוֹת הוֹדָאוֹת סִימָן רכא רכב

הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב, (ה) וְאִם אֵין לוֹ שֻׁתָּף בַּשָּׂדֶה (ו) * מְבָרֵךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ. הגה: (ג) (ז) יֵשׁ אוֹמְרִים דְּהַשּׁוֹמֵעַ שֶׁיָּרְדוּ גְּשָׁמִים מְבָרֵךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב (רשב"א (עט: ד"ה אלא) מהר"י):

רכב בְּרָכַת הוֹדָאַת הַטּוֹב וְהָרָע. ובו ד' סְעִיפִים:

א (א) [א]עַל (ס) (ב) שְׁמוּעוֹת שֶׁהֵם טוֹבוֹת לוֹ לְבַדּוֹ, (ג) מְבָרֵךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ וְאִם הֵן טוֹבוֹת לוֹ וְלַאֲחֵרִים, מְבָרֵךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב: ב * [ב]עַל שְׁמוּעוֹת רָעוֹת מְבָרֵךְ [ג]בָּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם * דַּיַּן הָאֱמֶת: ג [ג]חַיָּב אָדָם לְבָרֵךְ עַל הָרָעָה בְּדַעַת שְׁלֵמָה וּבְנֶפֶשׁ חֲפֵצָה (ד) בְּרָכָה שִׂמְחָה בְּשִׂמְחָה עַל הַטּוֹבָה, [ד]כִּי הָרָעָה לְעוֹבְדֵי הַשֵּׁם הִיא שִׂמְחָתָם וְטוֹבָתָם, כֵּיוָן שֶׁמְּקַבֵּל מֵאַהֲבָה מַה שֶּׁגָּזַר עָלָיו הַשֵּׁם נִמְצָא שֶׁבְּקַבָּלַת רָעָה זוֹ הוּא עוֹבֵד אֶת הַשֵּׁם, שֶׁהִיא שִׂמְחָה לוֹ: ד [ה]מְבָרֵךְ עַל הַטּוֹבָה הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב (ה) אַף עַל פִּי שֶׁיָּרַע שֶׁמָּא יָבֹא לוֹ רָעָה מִמֶּנּוּ, (ו) כְּגוֹן שֶׁמָּצָא מְצִיאָה וְיָרֵא שֶׁמָּא יִשְׁמַע לַמֶּלֶךְ וְיִקַּח כָּל אֲשֶׁר לוֹ. וְכֵן מְבָרֵךְ עַל

א [א] בְּרָכוֹת נ"ד (ע"א) נ"ט (ע"ב). ב שָׁם נ"ד (ב). ג שָׁם נ"ד. ד טור. ה שָׁם נ"ד ק"ס (ע"א).

בְּאֵר הַיטֵב

אם עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁתָּף בְּשָׂדֵהוּ אֵינוֹ מְבָרֵךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב כִּי אִם שֶׁהֶחֱיָנוּ, דְּטוֹבַת צְבִיעִים אֵינוֹ טוֹבָה. מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ב): (ג) יֵשׁ אוֹמְרִים דְּהַשּׁוֹמֵעַ. וּבִרְכַּת פְּרוּשׁ הֵיכָא דְּשָׁמַע וְלֹא חָזָא וְאֵית לֵיהּ שָׂדֶה בְּשֻׁתָּפוּת מְבָרֵךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב, וְאִם יֵשׁ לוֹ שָׂדֶה לְבַדּוֹ מְבָרֵךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ, דְּבָזֶה אֵינוֹ תַּמְצִית דְּבָרָיו. וְהַנָּה אֵין חִלּוּק בֵּין רוֹאֶה לְשׁוֹמֵעַ. וּבִרְכַּת מוֹדִים לֹא נִתְקַנָּה אֶלָּא בְּרוֹאֶה, עַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ב):

א (ס) שְׁמוּעוֹת. נָקֵט שְׁמוּעוֹת לְשׁוֹן רַבִּים לְאַשְׁמְעִינַן שֶׁאִם בָּאוּ לוֹ הַרְבֵּה בְּבַת

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

בְּכָלַל שֻׁתָּפִין: (ה) וְאִם אֵין לוֹ וְכוּ'. הָרוֹאֶה נִילוּס כְּשֶׁהוּא קָטָן וְחוֹזֵר וְרוֹאֵהוּ בִּזְמַן שֶׁהוּא גָּדוֹל וְשָׂמֵחַ בִּרְאִיָּתוֹ, (ג) מְבָרֵךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ, אַף דְּאֵין לוֹ קַרְקַע, כֵּיוָן דְּהוּא בָּא מִזְּמַן לִזְמַן וְהוּא נֶהֱנָה וְשָׂמֵחַ בִּרְאִיָּתוֹ, לֹא גָּרַע מֵאָדָם הָרוֹאֶה אֶת חֲבֵרוֹ וְשָׂמֵחַ בִּרְאִיָּתוֹ דְּמְבָרֵךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ, אֲבָל הָרוֹאֶה בְּכָל יוֹם, אַף דְּבָיוֹם זֶה נִתְרַפֵּא עַל שְׁלֵפָנָיו (ז) מִכָּל מָקוֹם לֹא יְבָרֵךְ, דְּקַמָּא קַמָּא בָּטֵיל בְּהַנָּהָר. וְאִם רוֹאֶה מַיִם שֶׁבְּכָלִ"ג [הוּא חֵלֶק מֵהַנִּילוּס שֶׁמִּתְפַּשֵּׁט בּוֹ גַּם כֵּן מִגֹּדֶל הַנָּהָר], אִם כְּבָר רָאָה הַמַּיִם בְּמָקוֹמוֹ בַּנִּילוּס אֵין לוֹ לְבָרֵךְ עַל רְאִיַּת הַכְּלִי"ג, אֲבָל אִם לֹא רָאָה אֶלָּא עַתָּה בַּכְּלִי"ג מְבָרֵךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ, שֶׁרִגְילִין הָעוֹלָם לִשְׂמֹחַ גַּם בּוֹ: (ו) מְבָרֵךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ. לְבַד וְלֹא הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב. וַאֲפִלּוּ יֵשׁ לוֹ שֻׁתָּף (כו"ת) [עַכו"ם] לֹא מִקְּרֵי שֻׁתָּף לְזֶה [מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ב) עַיֵּן שָׁם טַעֲמוֹ]: (ז) יֵשׁ אוֹמְרִים דְּהַשּׁוֹמֵעַ שֶׁיָּרְדוּ וְכוּ'. רְצוֹנוֹ לוֹמַר אַף שֶׁלֹּא רָאָה בְּעֶצְמוֹ רַק שָׁמַע מֵאֲחֵרִים שֶׁיָּרְדוּ גְּשָׁמִים בְּשָׂדֶה שֶׁלּוֹ אַחַר הֲעָצִירָה וְכַנַּ"ל (ס"א), גַּם כֵּן שַׁיָּךְ בִּרְכַּת הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב, וְהֵינוּ כְּשֶׁהַשָּׂדֶה שֶׁלּוֹ הוּא בְּשֻׁתָּפוּת וְכַנַּ"ל בְּרוֹאֶה בְּעֶצְמוֹ, וְאִם הַשָּׂדֶה שַׁיָּךְ לוֹ לְבַדּוֹ מְבָרֵךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ וְכַנַּ"ל. וְאִם אֵין לוֹ שָׂדֶה (ה) אֵינוֹ מְבָרֵךְ כְּלָל וַאֲפִלּוּ בְּרִכַּת מוֹדִים הַנַּ"ל, דְּבָרְכָה זוֹ לֹא נִתְקַנָּה אֶלָּא בְּרוֹאֶה בְּעֶצְמוֹ וְלֹא בְּשׁוֹמֵעַ [מָגֵן אַבְרָהָם (שם) וְחַיֵּי אָדָם (ח"א כלל סה ס"ז)], וּבְשִׁיטָה מְקֻבֶּצֶת (נט: ד"ה ה"ג הא) מַסִּיק בְּסוֹף דְּבָרָיו דְּאֵין חִלּוּק כְּלָל בֵּין רוֹאֶה לְשׁוֹמֵעַ וְיָכוֹל לְבָרֵךְ בִּרְכַּת מוֹדִים אֲפִלּוּ בְּשׁוֹמֵעַ. וּמִכָּל מָקוֹם נִרְאֶה דְּיִסְפֹּק בְּרָכוֹת לְהָקֵל:

א (א) עַל וְכוּ'. וְדַוְקָא כְּשֶׁשָּׁמַע מִפִּי אָדָם (ס) נֶאֱמָן וְזֶה הָאָדָם רָאָה בְּעֶצְמוֹ, אֲבָל אִם שָׁמַע שְׁמוּעָה טוֹבָה שֶׁצְּרִיךְ לְבָרֵךְ עָלֶיהָ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב אוֹ שֶׁהֶחֱיָנוּ, בֵּין שְׁמוּעָה רָעָה שֶׁצְּרִיךְ לְבָרֵךְ עָלֶיהָ דַּיַּן הָאֱמֶת] [א]וְאֵין הַמַּגִּיד נֶאֱמָן אוֹ שֶׁהַמַּגִּיד לֹא רָאָה בְּעֶצְמוֹ, לֹא יְבָרֵךְ, וְכֵן אִם שָׁמַע שְׁנַיִם הַגָּזְלָן שָׁגוּל מְמֻנּוּ, לֹא יְבָרֵךְ עַד שֶׁיָּשִׁיב לוֹ הַגְּזֵלָה. מִי שֶׁהַכְרָה מַחֲמַת עַנְיוּתוֹ לָקַחַת אִשָּׁה עֲשִׁירָה שֶׁלֹּא בְּחָפְצוֹ, מְבָרֵךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב וְדַיַּן הָאֱמֶת [מָגֵן אַבְרָהָם (סק"א) בְּשֵׁם סֵפֶר חֲסִידִים (סי' שפב)], וְכֵן מַדְלִיקִים מְמַעֲטִין בִּבְרָכוֹת אֵלּוּ [פְּרִי מְגַדִּים (א"א סק"א)], גַּם בְּסֵפֶר מר וּקְצִיעָה (סי' רכג) מְפַקְפֵּק בָּזֶה: (ב) שְׁמוּעוֹת. נָקֵט (ג) בִּלְשׁוֹן רַבִּים לְהוֹרוֹת שֶׁאִם שָׁמַע כַּמָּה שְׁמוּעוֹת (ג) כֻּלָּם אַחַת דַּי לוֹ בִּבְרָכָה אַחַת: (ג) מְבָרֵךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ. הֵינוּ (ד) כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ שִׂמְחָה מֵהַשְּׁמוּעָה, וְכֵן לְהִפּוּךְ בְּדַיַּן הָאֱמֶת (ה) כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ צַעַר מֵהַשְּׁמוּעָה: ג (ד) בְּרָעָה שֶׁמְּבָרֵךְ וְכוּ'. כִּי בָּאֱמֶת כָּל הַיִּסּוּרִין בֵּין בְּגוּף וּבֵין בְּמָמוֹן הוּא הַכֹּל כַּפָּרָה עַל הָעֲוונוֹת כְּדֵי שֶׁלֹּא יִצְטָרֵךְ לְהִתְיַסֵּר לָעָתִיד לָבוֹא שֶׁשָּׁם הָעֹנֶשׁ הוּא הַרְבֵּה יוֹתֵר גָּדוֹל, וְכָדְאִיתָא בַּמִּדְרָשׁ [כ"ר סה ט] יְצָחָק תָּבַע יִסּוּרִין [הֵינוּ שֶׁהוּא הִכִּיר גְּדֻלַּת מִדַּת הַדִּין שֶׁלָּעָתִיד, וּכְעֵין זֶה אָמַר גַּם כֵּן דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם 'סְמֹר מִפַּחְדֶּךָ בְּשָׂרִי וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ יָרֵאתִי' (תהלים קיט קכ)] וְתָבַע בְּעַצְמוֹ יִסּוּרִין כְּדֵי שֶׁיִּנָּקֶה מִכֹּל וָכֹל וְלֹא יִצְטָרֵךְ לְפָחֹד עוֹד], אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חַיֶּיךָ דָּבָר טוֹב אַתָּה מְבַקֵּשׁ, וּמִפְּנֵי אֲנִי מַתְחִיל, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית כז א) 'וַיְהִי כִּי זָקֵן יִצְחָק וַתִּכְהֶין עֵינָיו מֵרְאוֹת': ד (ה) אַף עַל פִּי שֶׁיָּרֵא וְכוּ'. כִּי אֵין לָנוּ לְהִסְתַּכֵּל בָּעָתִיד, שֶׁאֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יִהְיֶה כֵּן [רַמְבַּ"ם בְּפֵרוּשׁ הַמִּשְׁנָה (פ"ט מ"ג)]: (ו) כְּגוֹן שֶׁמָּצָא מְצִיאָה. וְיָרֵא שֶׁיְּעַלִּילוּ עָלָיו וְיִקְחוּ אֶת אֲשֶׁר לוֹ, [ג]וּמַיְירִי (ו) שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֲנָשִׁי בַּיִת שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה טוֹבָה גַּם לָהֶם וְשַׁיָּךְ בִּרְכַּת הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב, דְּאִי לָאו הָכִי יֵשׁ לוֹ לְבָרֵךְ רַק שֶׁהֶחֱיָנוּ:

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(ג) הָרַדְבַּ"ז (ח"א) עַיֵּן שָׁם בְּסִימָן שי"ט. וְאִם יֵשׁ לוֹ שָׂדֶה בְּשֻׁתָּפוּת וְהַנִּילוּס הֲלֹא יְדוּעַ שֶׁעוֹלֶה וּמַשְׁקֶה הַשָּׂדוֹת, נִרְאֶה לְכְאוֹרָה פָּשׁוּט דְּצָרִיךְ לְבָרֵךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב, וּמִרַּב פְּשִׁיטוּתוֹ לֹא הִצְרִיךְ הָרַדְבַּ"ז לְכָתְבוֹ: (ד) וַאֲפִלּוּ לֹא בָּרַךְ בֵּימִים הַקּוֹדְמִים, דִּכְבָר עָבַר זְמַנּוֹ עַיֵּן שָׁם בְּרַדְבַּ"ז: (ס) וּבְנַחֲלַת צְבִי (סק"ב) וְאַלְיָה רַבָּה (סק"ד) חוֹלְקִים בָּזֶה וּסְבִירָא לְהוּ דִּכְשׁוֹמֵעַ כֵּיוָן דְּאֵין יָכוֹל לְבָרֵךְ בִּרְכַּת מוֹדִים כְּשֶׁאֵין לוֹ שָׂדֶה, יְבָרֵךְ הַטּוֹב וּמֵטִיב, דְּטוֹבָה הוּא לְכָל כְּשֶׁיֵּשׁ זוֹל בָּעוֹלָם. וְלֹא הִצְרִיכוּ הַמְּקַבְּצִים מִפְּנֵי שֶׁפָּשִׁיט בְּשִׁיטָה מְקֻבֶּצֶת (נט: ד"ה ה"ג הא) בְּסוֹף דְּבָרָיו דְּמִסְתַּבְּרָא דְּאֵין חִלּוּק

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א) בסדר ברכת הנהנין (שם ה"ח) כתב שאם אין המגיד נאמן בעיניו יברך בלי שם ומלכות. **ב)** כתב בסדר ברכת הנהנין (שם): ומנהג העולם לומר ברוך דין האמת בלא שם ומלכות כששומעים ממיתת איזה אדם מישראל, אבל במי שיש לו צער במיתתו מפני אהבתו לו, וכל שכן באדם חשוב שמת צריך לומר בשם ומלכות. **ג)** בסדר ברכת הנהנין (שם ח"ט) כתב: אפילו אין לו בני בית מברך הטוב והמטיב, הטוב לו והמטיב לעניי ישראל, שהרי נתחייב בצדקה, שכל אדם חייב ליתן כפי השגת ידו וכופין וממשכנין על זה, משא"כ באחד שירש את אביו אין זו טובה לעניי ישראל, אבל במי שיש לו צער ליתן צדקה מממון זה לעניים, והמעשר שיפריש הבן יכול הוא להוציא לשאר מצוות.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah